

۱- مسئله اصلی دقیقاً از همین جا شروع می‌شود که ارز ترجیحی ذاتاً یک سیاست ضد شفاف است، نه صرفاً یک ابزار حمایتی بد اجرا شده. این سیاست بر یک فرض غلط بنا شده بود؛ این که می‌توان از بالای رنجبیر، رفاه را به انتهای آن تزریق کرد. درحالی که اقتصاد سیاسی ایران نشان داده هر جا شکاف اطلاعاتی، تعدد بازیگران و امکان واسطه‌گری وجود دارد، پازانه قیمتی به طور سیستماتیک به رانت تبدیل می‌شود. نکته‌ای که عامدانه یا از سر ناتوانی نادیده گرفته می‌شود این است که ارز رانتی ترجیحی می‌تونه تورم را مهار نکند، بلکه با افزایش کسری بودجه و تشدید انتظارات تورمی، خود به عامل بی‌ثباتی بدل شد. این دقیقاً همان جایی است که خطای سیاست‌گذار عیان می‌شود؛ دفاع از ابزاری که هم ناکارآمد است و هم فسادزاه، فقط به این دلیل که حذف آن شجاعت سیاسی می‌خواهد.

۲- در مقابل، اقدام شجاعانه رئیس‌جمهور در ارائه «کالایرگ» بر یک منطق کاملاً متفاوت استوار است؛ تفکیک «حمایت اجتماعی» از «دستکاری قیمت»، کالایرگ به جای آن که بازار را مختل کند، مستقیماً قدرت خرید را هدف می‌گیرد و از همین رو، هم هزینه کمتری برای دولت دارد و هم نشستی منابع را به حداقل می‌رساند. نکته‌ای که عامدانه یا از سر ناتوانی نادیده گرفته می‌شود این است که مخالفت با کالایرگ، در عمل دفاع از همان سیاست‌های غیروستقیمی است که بارها شکست خورده‌اند. حمایت از کالایرگ یعنی پذیرش این اصل بدیهی که فقر با ارزان سازی صوری درمان نمی‌شود؛ با تضمین دسترسی درمان می‌شود. به تعبیری «راه خطا را اگر هزار بار هم بپزی، صواب نمی‌شود». کالایرگ، تغییر راه است نه تکرار آن. امیدوارم این مسیر ادامه یابد و ارائه کالایرگ ریالی به کالایرگ کالایی (با کیفیت) استمرار یابد که از نوسانات تورمی فاصله بگیرد.

۳- نکته‌ای که عامدانه یا از سر ناتوانی نادیده گرفته می‌شود این است که ارز ترجیحی هرگز به نفع طبقات ضعیف طراحی نشده، حتی اگر نیت اولیه چنین بوده باشد. تجربه نشان داد که این سیاست، منابع عمومی را پیش از رسیدن به مردم، در ایستگاه‌های خاص متوقف می‌کند. مرغ و روغنی که با ارز ارزان وارد شد؛ اما با قیمت آزاد فروخته شد، دارویی که روی کاغذ، پازانه داشت اما در بازار نایاب بود و نهاده‌ای که سهمش به دلال رسید نه تولیدکننده، همه نشانه‌های یک سیاست شکست خورده‌اند.

۴- در این بستر است که حرکت مدبرانه در ارائه «کالایرگ» و حذف «رانت ارز ترجیحی» معنا پیدا می‌کند. «حمایت از کالایرگ» یعنی پایان دادن به سیاست‌گذاری غیروستقیم و رساندن منفعت به خود شهروند. یعنی دولت دیگر با قیمت‌های نامشروع اجرائی کند، بلکه مسئولیت دسترسی را می‌پذیرد. به تعبیری عالمانه «عدالت بابت خیر زاده نمی‌شود؛ با سازوکار درست متولد می‌شود».

۵- این دقیقاً همان جایی است که خطای سیاست‌گذار عیان می‌شود؛ آن‌جا که حذف رانت را ضد مردم معرفی می‌کند؛ اما از بقای رانت، برای سیاست‌ورزی بهره می‌برد. تجربه جهانی بارها نشان داده که هیچ اصلاح اقتصادی بدون حذف امتیازهای پنهان به سرانجام نرسیده است؛ از اصلاح پازانه انرژی گرفته تا بازتوزیع مستقیم منابع. در حاشیه، این موضوع مهم را اشاره کنم که اگر قرار است این مسیر به انحراف نرود، علاوه بر توجه به سازوکار اقتصاد آزاد، ناگزیر باید از ابزارهای شفاف‌ساز هم بهره گرفت. اقتصاد دیجیتال و حکمرانی داده، نه به عنوان هدف، بلکه به مثابه تضمین اجرا اهمیت دارند؛ تا منابع حذف شده از رانت، واقعاً به مقصد برسند و دوباره در میانه راه گم نشوند؛ همین قدر و نه بیشتر.

۶- بنده به عنوان منتقد جریان سیاسی حاکم بر دولت بر این باورم که ایستادن پای این تصمیم، هزینه دارد؛ و دقیقاً به همین دلیل است که باید آن را اجتماعی و مردمی فهمید، نه صرفاً اقتصادی و سیاسی. امروز دیگر نمی‌توان پشت عناوین فنی پنهان شد. همه جریان‌ها موظفند پزشکشان را در این امر حمایت کنند؛ چون عقب‌نشینی از این نقطه، بازگشت بی‌پرده به اقتصاد امتیازمحور و رانت‌خوار است. برابند این مسیر چیزی جز انباشت هزینه‌های بدون بازده نیست، اگر این اصلاح نیمه‌کاره رها شود؛ اما اگر حذف رانت، کالایرگ و حداقلی از شفافیت اجرایی کنار هم بگه داشته شوند، می‌توان امید داشت که این بار، اصلاح اقتصادی نه یک مانور، بلکه یک نقطه عطف باشد.

عقب‌نشینی ترامپ از اقدام نظامی به دلیل توان آفندی ایران و ترس از شکست مفتضحانه‌ای دیگر است نه چیز دیگر

بفرمایید طبس

پزشکیان: تعرض به رهبری به منزله جنگ تمام عیار با ملت ایران است

مردم و رهبری پیروز روز سیزدهم جنگ

دکتر رنجبر، رئیس دانشگاه آزاد در گفت‌وگو با «فرهنگستان» از وقایع اخیر، عمق آن و نقش دانشگاه می‌گوید ۴

سریال «شیش ماهه» به پایان رسید، بازگشت مدیری به قاب تلویزیون را چگونه می‌توان ارزیابی کرد ۵

مهران معمولی

نقشه راه دولت چیست؟

باید و نبایدهای اقتصاد
در پسااعتراض

وزیر امور خارجه عراق در سفر به تهران چه ایده‌ای را پیش برد

عراق چی گفت؟